

اصول قانون اساسی

در پرونده نظرات شورای نگهبان

عنوان

بررسی اصل بیست و ششم

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۱۳۱

تاریخ: ۱۳۹۳/۷/۲۸

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل بیست و ششم

تدوین:

محمد فتحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۱۳۱

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۷/۲۸

پژوهشکده شورای نگهبان

فهرست مطالب

- اصل بیست و ششم..... ۲
- ۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی..... ۲
- ۱-۱- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه کار..... ۲
- ۱-۲- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه تأسیس سازمان نظام دامپزشکی جمهوری اسلامی ایران..... ۵
- ۱-۳- نظر شورای نگهبان در خصوص طرح جرایم سیاسی..... ۶
- ۱-۴- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه قانون کارشناسان رسمی دادگستری..... ۶
- ۱-۵- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران..... ۷
- ۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران..... ۸
- ۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان..... ۸
- ۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی..... ۸
- ۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان..... ۸

اصل بیست و ششم

احزاب، جمعیت‌ها، انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی شناخته شده آزادند، مشروط به اینکه اصول استقلال، آزادی، وحدت ملی، موازین اسلامی و اساس جمهوری اسلامی را نقض نکنند. هیچ‌کس را نمی‌توان از شرکت در آنها منع کرد یا به شرکت در یکی از آنها مجبور ساخت.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱- نظر شماره ۹۸۵۵ مورخ ۱۳۶۶/۹/۱۹ شورای نگهبان در خصوص لایحه کار مصوب ۱۳۶۶/۸/۲۴ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱-۱- در تبصره (۱) ماده (۱۳۱) و تبصره (۱) ماده (۱۳۲)، نظر به اینکه آنچه از اصل ۲۶ قانون اساسی استفاده می‌شود آزادی فعالیت‌های گروهی و جمعی به صورت تشکل افراد است و شامل فعالیت‌های جمعی جمعیت‌ها و انجمن‌ها نمی‌شود و چون این اصل مربوط به حقوق مردم است و اکتفاء قانون اساسی، با اینکه در مقام بیان بوده است، به این مقدار ظاهر در حصر است؛ بنابراین تشکل انجمن‌ها و هیئت‌ها از طریق سلسله مراتب به طور صعودی مغایر با قانون اساسی است. و تبصره (۳) ماده (۱۳۱) و تبصره (۴) ماده (۱۳۲) نیز نظر به اینکه انجمن‌ها و احزاب و جمعیت‌ها نقش اجرایی در امور کشور ندارند، در کیفیت اعمال حقی که بر حسب قانون در محدوده شرایط مذکور در اصل دارند مختار می‌باشند و اجراء آن به قوه مجریه ارتباط ندارد و تصویب آیین‌نامه اجرایی برای آن خلاف قانون اساسی است و الزام بر تشکیل انجمن، چنانکه از بعض مواد و تبصره‌ها مثل تبصره (۳) ماده ۱۳۲ استفاده می‌شود، و محدود کردن تعداد آنها در هر صنف و واحد و کارگاه نیز خلاف قانون اساسی است.^۱

۱. ماده ۱۳۱- به منظور تبلیغ و گسترش فرهنگ اسلامی و دفاع از دستاوردهای انقلاب اسلامی و در اجرای اصل بیست و ششم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، کارگران واحدهای تولیدی، صنعتی، کشاورزی، خدماتی و صنفی می‌توانند نسبت به تأسیس انجمن‌های اسلامی اقدام نمایند.

تبصره ۱- انجمن‌های اسلامی می‌توانند به منظور هماهنگی در انجام وظایف و شیوه‌های تبلیغی نسبت به تأسیس کانون‌های هماهنگی انجمن‌های اسلامی در سطح استان‌ها و کانون عالی هماهنگی انجمن‌های اسلامی در کل کشور اقدام نمایند.

تبصره ۲- قانون چگونگی تشکیل، حدود وظایف و اختیارات و نحوه عملکرد انجمن‌های اسلامی موضوع این ماده باید توسط وزارت کار و امور اجتماعی تهیه و پس از طی مراحل قانونی به تصویب

مجلس شورای اسلامی برسد.

تبصره ۳- آیین نامه اجرایی این ماده حداکثر ظرف یک ماه پس از تصویب این قانون توسط وزارت کار و امور اجتماعی تهیه و به تصویب وزرای کار و امور اجتماعی و وزارت کشور خواهد رسید.

ماده ۱۳۲- در اجرای اصل بیست و ششم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به منظور حفظ حقوق و منافع مشروع و قانونی و بهبود وضع اقتصادی کارگران و کارفرمایان که خود متضمن حفظ منافع جامعه باشد، کارگران مشمول قانون کار و کارفرمایان یک حرفه یا صنعت می توانند مبادرت به تشکیل انجمن های صنفی نمایند.

تبصره ۱- به منظور هماهنگی در انجام وظایف محوله و قانونی، انجمن های صنفی می توانند نسبت به تشکیل کانون انجمن های صنفی در استان و کانون عالی انجمن های صنفی در کل کشور اقدام نمایند.

تبصره ۲- کلیه انجمن های صنفی و کانون های مربوطه به هنگام تشکیل موظف به تنظیم اساسنامه با رعایت مقررات قانونی و طرح و تصویب آن در مجمع عمومی و تسلیم به وزارت کار امور اجتماعی جهت ثبت می باشند.

تبصره ۳- کلیه نمایندگان کارفرمایان ایران در شورای عالی کار - هیئت های تشخیص - دادگاه های کار، شورای عالی تأمین اجتماعی، شورای عالی حفاظت فنی و بهداشت کار، کنفرانس بین المللی کار و نظایر آن توسط کانون عالی انجمن های صنفی کارفرمایان انتخاب و معرفی خواهند شد.

تبصره ۴- آیین نامه اجرایی این ماده حداکثر ظرف یک ماه پس از تصویب این قانون توسط وزارت کار و امور اجتماعی تهیه و به تصویب شورای عالی کار خواهد رسید.

تبصره ۵- آیین نامه نحوه انتخاب نمایندگان مذکور در تبصره (۳) این ماده ظرف یک ماه پس از تصویب این قانون به تصویب شورای عالی کار خواهد رسید.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۶۸/۷/۲ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۱۳۱- به منظور تبلیغ و گسترش فرهنگ اسلامی و دفاع از دستاوردهای انقلاب اسلامی و در اجرای اصل بیست و ششم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، کارگران واحدهای تولیدی، صنعتی، کشاورزی، خدماتی و صنفی می توانند نسبت به تأسیس انجمن های اسلامی اقدام نمایند.

تبصره ۱- انجمن های اسلامی می توانند به منظور هماهنگی در انجام وظایف و شیوه های تبلیغی نسبت به تأسیس کانون های هماهنگی انجمن های اسلامی در سطح استان ها و کانون عالی هماهنگی انجمن های اسلامی در کل کشور اقدام نمایند.

تبصره ۲- قانون چگونگی تشکیل، حدود وظایف و اختیارات و نحوه عملکرد انجمن های اسلامی موضوع این ماده باید توسط وزارت کار و امور اجتماعی تهیه و پس از طی مراحل قانونی به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.

تبصره ۳- آیین نامه اجرایی این ماده حداکثر ظرف یک ماه پس از تصویب این قانون توسط وزارت کار و امور اجتماعی تهیه و به تصویب وزرای کار و امور اجتماعی و وزارت کشور خواهد رسید.

ماده ۱۳۲- در اجرای اصل بیست و ششم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به منظور حفظ حقوق و منافع مشروع و قانونی و بهبود وضع اقتصادی کارگران و کارفرمایان که خود متضمن حفظ منافع

جامعه باشد، کارگران مشمول قانون کار و کارفرمایان یک حرفه یا صنعت می‌توانند مبادرت به تشکیل انجمن‌های صنفی نمایند.

تبصره ۱- به منظور هماهنگی در انجام وظایف محوله و قانونی، انجمن‌های صنفی می‌توانند نسبت به تشکیل کانون انجمن‌های صنفی در استان و کانون عالی انجمن‌های صنفی در کل کشور اقدام نمایند.

تبصره ۲- کلیه انجمن‌های صنفی و کانون‌های مربوطه به هنگام تشکیل موظف به تنظیم اساسنامه با رعایت مقررات قانونی و طرح و تصویب آن در مجمع عمومی و تسلیم به وزارت کار امور اجتماعی جهت ثبت می‌باشند.

تبصره ۳- کلیه نمایندگان کارفرمایان ایران در شورای عالی کار، شورای عالی تأمین اجتماعی، شورای عالی حفاظت فنی و بهداشت کار، کنفرانس بین‌المللی کار و نظایر آن توسط کانون عالی انجمن‌های صنفی کارفرمایان در صورت تشکیل انتخاب و در غیر این صورت توسط وزیر کار و امور اجتماعی معرفی خواهند شد.

تبصره ۴- آیین‌نامه اجرایی این ماده حداکثر ظرف یک‌ماه پس از تصویب این قانون توسط شورای عالی کار تهیه و به تصویب وزیر کار و امور اجتماعی خواهد رسید.

تبصره ۵- آیین‌نامه نحوه انتخاب نمایندگان مذکور در تبصره (۳) این ماده ظرف یک‌ماه پس از تصویب این قانون به تصویب وزیر کار و امور اجتماعی خواهد رسید.

نظر شماره ۱۱۲۹ مورخ ۱۳۶۸/۷/۲۴ شورای نگهبان در خصوص لایحه کار مصوب ۱۳۶۸/۷/۲ مجلس شورای اسلامی:

... همچنین وجود کانون‌های هماهنگی کار در استان و کانون عالی هماهنگی و کانون انجمن‌های صنفی مندرج در مواد (۱۳۱)، (۱۳۲)، (۱۳۶)، (۱۳۷)، (۱۵۸)، (۱۶۰)، و (۱۶۷) آن‌گونه که در بند (۴۹) نامه سابق‌الذکر شورای نگهبان آمده خلاف قانون اساسی است و در اصلاحیه به عمل آمده نیز همچنان اشکال باقی است.

با عنایت به اظهار نظر شماره ۱۱۲۹ مورخ ۱۳۶۸/۷/۲۴ شورای نگهبان مبنی بر برطرف نشدن برخی از ایرادهای شورای نگهبان نسبت به این مصوبه و با توجه به اصرار مجلس بر مصوبه خویش، این مصوبه به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع شد.

مصوبه مورخ ۱۳۶۹/۸/۲۹ مجمع تشخیص مصلحت نظام:

ماده ۱۳۰- به منظور تبلیغ و گسترش فرهنگ اسلامی و دفاع از دستاوردهای انقلاب اسلامی و در اجرای اصل بیست و ششم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، کارگران واحدهای تولیدی، صنعتی، کشاورزی، خدماتی و صنفی می‌توانند نسبت به تأسیس انجمن‌های اسلامی اقدام نمایند.

تبصره ۱- انجمن‌های اسلامی می‌توانند به منظور هماهنگی در انجام وظایف و شیوه‌های تبلیغی نسبت به تأسیس کانون‌های هماهنگی انجمن‌های اسلامی در سطح استان‌ها و کانون عالی هماهنگی انجمن‌های اسلامی در کل کشور اقدام نمایند.

تبصره ۲- آیین‌نامه چگونگی تشکیل، حدود وظایف و اختیارات و نحوه عملکرد انجمن‌های اسلامی موضوع این ماده باید توسط وزارتین کشور، کار و امور اجتماعی و سازمان تبلیغات اسلامی تهیه و به تصویب هیئت وزیران برسد.

۱-۲- نظر شماره ۷۶/۲۱/۱۷۰۶ مورخ ۱۳۷۶/۷/۲۳ شورای نگهبان در خصوص لایحه تأسیس سازمان نظام دامپزشکی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۶/۷/۱۳ مجلس شورای اسلامی:

۱-۲-۱- اطلاق تبصره (۱) ماده (۶)،^۱ از این جهت که استثناء اقلیت‌های دینی از

ماده ۱۳۱- در اجرای اصل بیست و ششم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به منظور حفظ حقوق و منافع مشروع و قانونی و بهبود وضع اقتصادی کارگران و کارفرمایان که خود متضمن حفظ منافع جامعه باشد، کارگران مشمول قانون کار و کارفرمایان یک حرفه یا صنعت می‌توانند مبادرت به تشکیل انجمن‌های صنفی نمایند.

تبصره ۱- به منظور هماهنگی در انجام وظایف محوله و قانونی، انجمن‌های صنفی می‌توانند نسبت به تشکیل کانون انجمن‌های صنفی در استان و کانون عالی انجمن‌های صنفی در کل کشور اقدام نمایند.
تبصره ۲- کلیه انجمن‌های صنفی و کانون‌های مربوطه به هنگام تشکیل موظف به تنظیم اساسنامه با رعایت مقررات قانونی و طرح و تصویب آن در مجمع عمومی و تسلیم به وزارت کار امور اجتماعی جهت ثبت می‌باشند.

تبصره ۳- کلیه نمایندگان کارفرمایان ایران در شورای عالی کار، شورای عالی تأمین اجتماعی، شورای عالی حفاظت فنی و بهداشت کار، کنفرانس بین‌المللی کار و نظایر آن توسط کانون عالی انجمن‌های صنفی کارفرمایان در صورت تشکیل انتخاب و در غیر این صورت توسط وزیر کار و امور اجتماعی معرفی خواهند شد.

تبصره ۴- کارگران یک واحد، فقط می‌توانند یکی از سه مورد شورای اسلامی کار، انجمن صنفی یا نماینده کارگران را داشته باشند.

تبصره ۵- آیین‌نامه چگونگی تشکیل، حدود وظایف و اختیارات و نحوه عملکرد انجمن‌های صنفی و کانون‌های مربوطه، حداکثر ظرف مدت یک‌ماه از تاریخ تصویب این قانون، توسط شورای عالی کار تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۶- آیین‌نامه نحوه انتخاب نمایندگان مذکور در تبصره (۳) این ماده ظرف یک‌ماه پس از تصویب این قانون به تصویب وزیر کار و امور اجتماعی خواهد رسید.

۱. ماده ۶- نامزدهای عضویت در شورای مرکزی سازمان نظام دامپزشکی و شوراهای استانی باید دارای شرایط زیر باشند:

- ۱- تابعیت دولت جمهوری اسلامی ایران
- ۲- نداشتن فساد اخلاقی و مالی و عدم اعتیاد به مواد مخدر
- ۳- داشتن حسن شهرت اجتماعی و شغلی
- ۴- نداشتن محکومیت موثر کیفری و عدم وابستگی به گروه‌های غیر قانونی
- ۵- داشتن حسن شهرت در تعهد عملی به احکام دین مبین اسلام و وفاداری به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

تبصره ۱- اقلیت‌های دینی به رسمیت شناخته در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در صورت

بند (۵) ماده، نسبت به وفاداری به قانون اساسی شامل نقض قانون اساسی توسط آنان نیز می‌گردد، خلاف اصل ۲۶ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۳- نظر شماره ۸۰/۲۱/۱۶۲۲ مورخ ۱۳۸۰/۴/۲ شورای نگهبان در خصوص طرح جرایم سیاسی مصوب ۱۳۸۰/۳/۸ مجلس شورای اسلامی:

۱-۳-۱- اطلاق ماده (۱)،^۱ خلاف شرع و مغایر اصول ۴، ۲۴، ۲۶، ۲۷ و ۱۶۸ قانون اساسی می‌باشد.

۱-۳-۲- اطلاق ماده (۲) و بندهای آن و تبصره و بندهای (الف) و (ب) آن،^۲ خلاف شرع و مغایر اصول ۴، ۲۴، ۲۶، ۲۷ و ۱۶۸ قانون اساسی تشخیص داده شد.

۱-۴- نظر شماره ۸۰/۲۱/۲۰۰۵ مورخ ۱۳۸۰/۵/۲۹ شورای نگهبان در خصوص لایحه قانون کارشناسان رسمی دادگستری مصوب ۱۳۸۰/۵/۱۳ مجلس شورای اسلامی:

۱-۴-۱- قید عضویت رسمی در بند (ه) ماده (۱۵)^۳ که مستلزم دادن پروانه به

داشتن شرایط بندهای (۱) تا (۴) این ماده می‌توانند به عضویت شورای مرکزی درآیند. مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۶/۸/۱۸ مجلس به منظور رفع ایراد شورا: ماده ۶- نامزدهای عضویت در شورای مرکزی سازمان نظام دامپزشکی و شوراهای استانی باید دارای شرایط زیر باشند:

- ۱- تابعیت دولت جمهوری اسلامی ایران و وفاداری به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
 - ۲- نداشتن فساد اخلاقی و مالی و عدم اعتیاد به مواد مخدر
 - ۳- داشتن حسن شهرت اجتماعی و شغلی
 - ۴- نداشتن محکومیت موثر کیفری و عدم وابستگی به گروه‌های غیر قانونی
 - ۵- داشتن حسن شهرت در تعهد عملی به احکام دین مبین اسلام.
- تبصره ۱- اقلیت‌های دینی به رسمیت شناخته در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در صورت داشتن شرایط بندهای (۱) تا (۴) این ماده می‌توانند به عضویت شورای مرکزی درآیند.
۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل چهارم، شماره ۱-۲-۱.
 ۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل چهارم، شماره ۱-۲-۳.

۳. ماده ۱۵- متقاضیان اخذ پروانه کارشناسی رسمی باید واجد شرایط ذیل باشند:

- الف- متدین به یکی از ادیان رسمی کشور و وفاداری به نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران
- ب- داشتن تابعیت ایرانی

هواداران و فعالان گروهک‌ها و اعضاء غیررسمی آنها است، خلاف شرع و مغایر مفهوم اصل ۲۶ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۵- نظر شماره ۸۳/۳۰/۸۳۳۳ مورخ ۸۳/۶/۴ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب مورخ ۱۳۸۳/۵/۲۸ مجلس شورای اسلامی:

۱-۵-۱- بند (د) ماده (۱۱۴)^۱ مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی و اطلاق آن نیز مغایر

ج- نداشتن پیشینه کیفری مؤثر

د- عدم اعتیاد به مواد مخدر

ه- نداشتن عضویت رسمی در گروهک‌های محارب و مخالف اسلام با تأیید وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی ایران

تبصره- وزارت اطلاعات ملکف است ظرف مهلت دو ماه مراتب استعلام را اعلام نماید.

و- ...

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۸۰/۸/۱۳ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۱۵- متقاضیان اخذ پروانه کارشناسی رسمی علاوه بر وثاقت باید واجد شرایط ذیل باشند:

الف- متدین به دین اسلام و یا یکی از اقلیت‌های دینی شناخته شده در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و وفاداری به نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران

ب- داشتن تابعیت ایرانی

ج- نداشتن پیشینه کیفری مؤثر

د- عدم اعتیاد به مواد مخدر

ه- نداشتن وابستگی و سابقه عضویت در گروهک‌های غیر قانونی و مخالف اسلام با تأیید وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی ایران

تبصره- وزارت اطلاعات ملکف است ظرف مهلت دو ماه مراتب استعلام را اعلام نماید.

و- ...

(گفتنی است هر چند با اصلاح این مصوبه از سوی مجلس، ایراد مربوط به مغایرت این ماده با اصل ۲۶ برطرف شده است، لیکن بند (ه) ماده (۱۵) اصلاحی مزبور از جهتی دیگر (مغایرت با شرع) با ایراد شورای نگهبان مواجه شده است.)

۱. ماده ۱۱۴- دولت موظف است با هدف تقویت نقش زنان در جامعه و توسعه فرصت‌ها و گسترش سطح مشارکت آنها در کشور، اقدام‌های ذیل را معمول دارد:

الف- ...

د- حمایت از ایجاد و گسترش سازمان‌های غیردولتی، نهادهای مدنی و تشکل‌های زنان در چارچوب مقررات مربوطه.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۳/۶/۱۱ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

اصل ۲۶ قانون اساسی شناخته شد.

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان

ماده ۱۱۴- دولت موظف است با هدف تقویت نقش زنان در جامعه و توسعه فرصت‌ها و گسترش سطح مشارکت آنها در کشور، اقدام‌های ذیل را معمول دارد:

الف- ...

د- تقدیم لایحه حمایت از ایجاد و گسترش سازمان‌های غیردولتی، نهادهای مدنی و تشکل‌های زنان به مجلس شورای اسلامی.

امام خمینی (ره):

وازشورای محترم نکهبان می خواهم و توصیه می کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود
را ایا و تحت تاثیر بیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون بیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد
قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir